

تاریخ بیمه های بازرگانی در ایران

✧ بهروز مرادی ✧

www.ketab.ir

کلیه حقوق متعلق به مؤلف می باشد .

سرشناسه	:	مرادی ، بهروز ، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	تاریخ بیمه های بازرگانی در ایران
مشخصات نشر	:	تهران : پارس نويس ، ۱۳۹۴ ،
مشخصات ظاهري	:	۲۵۴ ص.؛ مصور ، نمونه ،
شابک	:	978-600-90805-1-9 ۱۸۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبای مختصر
یادداشت	:	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است .
یادداشت	:	کتابنامه : ۲۵۴-۲۵۳ .
ماره کتابسازي ملي	:	۳۷۹۲۴۶۹
تاریخ درخواست	:	۱۳۹۴/۰۱/۱۹
تاریخ پاسنگوي	:	۱۳۹۴/۰۱/۲۹
کد پیگیری	:	۳۷۹۱۷۲۰

عنوان کتاب : تاریخ بیمه های بازرگانی در ایران

نویسنده : بهروز مرادی

ناشر : پارس نويس

چاپ اول : ۱۳۹۴

ویراستار : زینب مرتضایی فرد

حروفچینی و صفحه آرایی : فرحناز رسولی

طراحی روی جلد : حسین (اشکان) قازانچایو

شمارگان : ۲۰۰۰ جلد

قیمت : ۲۰۰۰۰۰ ریال

متقاضیان جهت تهیه کتاب با شماره تلفن :

۰۲۱-۶۶۰۸۵۳۶۶ تماس حاصل فرمایند .

فهرست

مقدمه	۱۱
-------------	----

فصل اول: واژه بیمه از کجا آمده است؟

آیا واژه بیمه از زبانی دیگر وارد زبان فارسی شده است؟	۱۷
آیا واژه بیمه توسط زبان‌شناسان ابداع شده است؟	۲۵
آیا واژه بیمه از قبل در زبان ما وجود داشته و توسط زبان‌شناسان	۲۷
به عنوان واژه معادل انتخاب شده است؟	

فصل دوم: اسناد بیمه در دوره قاجار

سند اول - کتاب تحفة العالم	۳۵
سند دوم - سفرنامه رضاقلی میرزا	۴۲
سند سوم - یادداشت رسمی و اعتراضی نماینده دولت ایران	۴۱
سند چهارم - یادداشت دوم اعتراضی نماینده دولت ایران	۴۱
سند پنجم - گزارش سفیر ایران در خصوص صنعت کشتی‌سازی در فرانسه	۴۹
سند ششم - سفرنامه مکه نایب‌الصدر شیرازی	۵۳
سند هفتم - روزنامه خاطرات محمد حسن خان اعتمادالسلطنه	۵۵
سند هشتم - امتیازنامه اداره بیمه و حمل و نقل در مملکت ایران	۵۶
سند نهم - راه‌اندازی دفتر بیمه حمل و نقل در قزوین	۶۸
سند دهم - قدیمی‌ترین آگهی تبلیغاتی بیمه	۷۱
سند یازدهم - شروع اعتراض به امتیازنامه بیمه و حمل و نقل	۷۳

۷۶	سند دوازدهم - گزارش مذاکرات سفیر ایران در روسیه
۸۰	سند سیزدهم - الحاقیه امتیازنامه بیمه و حمل و نقل ایران
۸۶	سند چهاردهم - پاسخ وزارت خارجه روسیه به پیشنهاد الحاقیه ایران
۹۰	سند پانزدهم - پاسخ مدیر شرکت بیمه حمل و نقل ایران
۹۲	سند شانزدهم - موضوع اعتراض مشهدی حسن توفان فروش
۹۵	سند هفدهم - مکاتبه وزرای خارجه و تجارت در مورد امتیازنامه
۹۷	سند هیجدهم - قبض دریافت حق امتیاز بیمه و حمل و نقل ایران
۹۹	سند نوزدهم - گزارش جامع دریافت حق امتیاز بیمه و حمل و نقل
۱۰۲	سند بیستم - هزینه بیمه سفارتخانه ایران
۱۰۴	بیمه پس
۱۰۷	سند بیست و یکم - ت پوشهر
۱۰۹	سند بیست و دو - گزارش تخلف یک بازرگان خارجی
۱۱۱	سند بیست و سوم - گونه برنامه و حمل باکشی سال ۱۸۹۷ میلادی
۱۱۴	سند بیست و چهارم - سبب «ات اوقایع مظفری»
۱۱۵	سند بیست و پنجم - نامه میرزا
۱۱۷	سند بیست و ششم - بیمه عمر میرزا خان
۱۲۰	سند بیست و هفتم - سفرنامه ظهیرالدوله
۱۲۲	سند بیست و هشتم - نامه وزارت خارجه به گمرک ایران
۱۲۴	سند بیست و نهم - تلگراف گزارش غرق شدن کشتی
۱۲۶	سند سی ام - گزارش از پوشهر درباره تقلب در قرارداد بیمه
۱۲۹	سند سی و یکم - بیمه نامه ساختمان سفارت ایران در لاهه
۱۳۱	سند سی و دوم - گزارش سفارت ایران در آمریکا
۱۳۳	سند سی و سوم - مشروح مذاکرات دوره اول مجلس مشروطه
۱۳۵	سند سی و چهارم - مشروح مذاکرات جلسه ۶۹ دوره اول مجلس مشروطه
۱۳۷	سند سی و پنجم - مشروح مذاکرات جلسه ۱۶۴ دوره اول مجلس
۱۳۸	سند سی و ششم - درخواست دریافت غرامت بیمه پستی
۱۴۰	سند سی و هفتم - سفرنامه از خراسان تا بختیاری
۱۴۲	سند سی و هشتم - تأسیس دو اداره بیمه و حمل و نقل آلمانی در رشت
۱۴۴	سند سی و نهم - توقف فعالیت دو اداره بیمه و حمل و نقل آلمانی در رشت
۱۴۶	سند چهلم - سند مربوط به فعالیت شرکت تادژدا در ایران

- سند چهل و یکم - بیمه آتش سوزی سفارت ایران در استانبول ۱۴۹
- سند چهل و دوم - انجام بیمه باربری توسط تجارتخانه تقی اف ۱۵۲
- سند چهل و سوم - اعتراض نماینده مجلس به متوقف نشدن ۱۵۵
- فعالیت تجارتخانه تقی اف در مشهد
- سند چهل و چهارم - درخواست دریافت غرامت از قفاز مرکوری ۱۵۸
- سند چهل و پنجم - بیمه باربری در قانون واردات نقره ۱۶۰
- سند چهل و ششم - قانون پست در دوره دوم مجلس شورای ملی ۱۶۱
- سند چهل و هفتم - قانون پست در دوره سوم مجلس شورای ملی ۱۶۲
- سند چهل و هشتم - شرکت حمل و نقل لینچ و برادران ۱۶۶
- اسناد مکمل بیمه ۱۷۰

فصل سوم: بیمه‌های آتش‌رسانی بعد از سال ۱۲۹۸ خورشیدی

- مختصری از تاریخچه بیمه از سال ۱۲۹۸ تا ۱۳۱۱ خورشیدی ۱۷۷
- شرکت‌های بیمه فعال در بازار بیمه تا سال ۱۳۱۴ خورشیدی ۱۸۸
- کارگزاران و نمایندگان بیمه‌های خارجی در ایران ۲۰۷
- نمونه بیمه آتش سوزی شرکت بیمه آلیانس ۲۱۶
- تاریخچه تأسیس شرکت سهامی بیمه ایران به روایت اولین مدیر عامل ۲۳۱
- شرکت، الکساندر آقایان
- گزیده‌ای از اسناد شرکت بیمه ایران ۲۴۲
- منابع ۲۵۳

مقدمه

پیشینه تاریخی و قدمت حضور در هر صنعتی، می تواند موجب تقویت اعتماد به نفس و خودباوری دست اندکاران صنعت شده و به نوآوری و توسعه آن رشته کمک کند.

خاستگاه بیمه های بازرگانی به صورت امروزی تمدن غرب بوده و دارای قدمتی چند صدساله است. کشورهای پیس کشور در بیمه های بازرگانی با تکیه بر تجارب گذشته و پشتوانه تاریخی و برخورد نقش تعیین کننده ای در بازار بیمه جهان ایفا می کنند.

تصور آشنایی دیر هنگام ایرانیان با بیمه های بازرگانی، در مقابل تاریخ شروع و گسترش آن در غرب، احساس ناخوشایندی را القا می کند. نتیجه پژوهش های تاریخی پیرامون بیمه های بازرگانی در ایران، نشان می دهد در دوره قاجار یک امتیازنامه با موضوع بیمه به فردی به نام پولیاکف اعطا شده که به علت غیرفعال بودن او، امتیازنامه لغو می شود و اواخر دوره احمدشاه دو شرکت روسی با اسامی قفقاز مرکوری و نادژدا در زمینه بیمه در ایران فعالیت محدود و مبهمی داشته اند. هم اکنون نظریه

آشنایی با ایرانیان با موضوع بیمه در دوره قاجاریه از سوی کارشناسان امری پذیرفته شده تلقی می‌شود. کارشناسان بر این باورند که خدمات بیمه در دوره پهلوی اول وارد ایران شده است.

بیمه‌های بازرگانی از درون تجارت بین‌الملل متولد شده و محصول نیاز بازرگانان به امنیت در تجارت دریایی بوده است. با توجه به اهمیت تجارت در تاریخ اقتصادی ایران، موضوع بی‌اطلاعی بازرگانان ایرانی در قاجاریه از وجود بیمه‌های بازرگانی، برای مؤلف امری باورپذیر نبود. بنابراین فرضیه ورود بیمه‌های بازرگانی به ایران از طریق مبادلات تجاری اوایل دوره قاجاریه را به عنوان طرح پژوهشی مطرح کردم. در همین راستا بررسی اسناد تاریخی، سفرنامه‌ها، خاطرات و مطبوعات دوره قاجاریه را مبنای پژوهش قرار دادم.

بررسی اسناد خطی دوره قاجار که برای اولین بار در ارتباط با موضوع بیمه مورد بررسی قرار می‌گرفت، غور طبیعی به آرامی پیش می‌رفت. با به دست آمدن هر سند جدید در میان انبوه اسناد، شوق توصیف‌ناپذیری یافته و برای ادامه پروژه دلگرم می‌شدم. در پایان بررسی اسناد، فهرستی از سفرنامه‌ها و خاطرات روزانه دوره قاجاریه تهیه کردم و در نتیجه بررسی و مطالعه، اسناد بیشتری یافتم. بررسی مطبوعات دوره قاجاریه و پهلوی اول، موضوعی بسیار طاقت‌فرسا بود. باید صفحات روزنامه و مجلات قدیمی را ورق زده و محتوای آن را بررسی می‌کردم. تصور کنید فقط برای یافتن اطلاعات در یک مورد صفحات یازده سال روزنامه اطلاعات را ورق زدم.

کتاب حاضر مشتمل بر سه فصل است؛ در فصل اول به پیشینه و ریشه واژه بیمه از زوایای مختلف پرداخته و در نهایت واژه بیمه را از ابهامی که صنعت بیمه گرفتار آن شده بود، خارج کردم.

در فصل دوم سندهای نویافته بیمه‌های بازرگانی و سایر اسناد مهم را با رعایت ترتیب زمانی یا موضوعی کنار هم قرار داده و فرضیه‌آشنایی ایرانیان با بیمه‌های بازرگانی را از طریق تجارت دریایی در دوره قاجار اثبات کرده و نشان دادم علاوه بر بازرگانان ایران، کارکنان وزارت امور خارجه هم با موضوع بیمه‌های بازرگانی آشنا بوده و واژه بیمه بر اساس اسناد رسمی سال ۱۲۳۳ خورشیدی (۱۸۵۴ میلادی، یعنی ۱۶۰ سال قبل) در ادبیات رسمی دولتی وجود داشته است.

در فصل سوم اسامی شرکت‌ها و کارگزاران فعال بیمه در ایران را تا تاریخ تأسیس «شرکت بیمه ایران» نام برده‌ام، برخی اسامی برای اولین بار معرفی شده‌اند.

همچنین در راستای آسان‌ساز و مقایسه در متن کتاب تاریخ‌های اسناد از هجری قمری به هجری شمسی تبدیل شده است. کتابی که در دست دارید حاصل دو سال پژوهش و تلاش مستمر به منظور شناسایی بخش ناشناخته تاریخ بیمه‌های بازرگانی در ایران است.

در پایان از همکاری کارکنان مرکز اسناد وزارت امور خارجه، مرکز اسناد ملی ایران، مرکز اسناد و کتابخانه مجلس شورای اسلامی، کتابخانه ملی و کتابخانه وزارت امور خارجه که دسترسی به اسناد و کتابخانه را برایم ممکن ساختند کمال تشکر را دارم.

بهروز مرادی

مرداد ۱۳۹۳